

การพัฒนาและขยายเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง อำเภอป่าพองจังหวัดขอนแก่น

ภาคภูมิ ถิ่นคำ^{1*}, เนติรัฐ ชุมสุวรรณ¹, ธีระรัตน์ ชินแสน¹, เปรตจิตต์ ถิ่นคำ²
มณีนรัตน์ รุจิณรงค์³ และระพีพันธุ์ ชั่งใจ⁴

¹ศูนย์วิจัยพืชไร่ขอนแก่น ต.ศิลา อ.เมือง จ.ขอนแก่น กรมวิชาการเกษตร

²ศูนย์วิจัยและพัฒนาเมล็ดพันธุ์พืชขอนแก่น ต.ท่าพระ อ.เมือง จ.ขอนแก่น กรมวิชาการเกษตร

³กลุ่มวิจัยและวิเคราะห์ทางสถิติงานวิจัยเกษตร กองแผนงานและวิชาการ เขตจตุจักร กรุงเทพฯ กรมวิชาการเกษตร

⁴ศูนย์วิจัยพืชไร่สุพรรณบุรี ต.จรเข้สามพัน อ.อุทอง จ.สุพรรณบุรี กรมวิชาการเกษตร

*lotte454@hotmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาและขยายเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและขยายเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงชั้นพันธุ์จำหน่ายให้มีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เกษตรกรสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงชั้นพันธุ์จำหน่ายไว้ใช้เอง จำหน่ายให้แก่เกษตรกรที่ต้องการในพื้นที่ใกล้เคียงและสร้างเป็นอาชีพเสริมได้ โดยคัดเลือกเกษตรกรผู้ปลูกถั่วลิสงในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นที่พร้อมจะพัฒนาสู่การผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงจำนวน 10 ราย ในพื้นที่ ตำบลทรายมูล อำเภอป่าพอง จังหวัดขอนแก่น โดยดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง จำนวน 2 รอบการผลิต คือ 1) ฤดูแล้ง ปี 2564/2565 เป็นการปลูกถั่วลิสงพันธุ์กวก. ขอนแก่น 6 ได้ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักแห้งเฉลี่ย 264 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรมีรายได้สุทธิ 5,722 บาทต่อไร่ อัตราส่วนผลตอบแทนต่อการลงทุน (Benefit Cost – Ratio: BCR) เท่ากับ 2.2 2) ฤดูแล้ง ปี 2565/2566 ได้ผลผลิตเฉลี่ย 228 กิโลกรัมต่อไร่ รายได้สุทธิ 4,521 บาทต่อไร่ BCR เท่ากับ 2.1 รวมผลผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงฝักแห้งทั้งสิ้น 6.57 ตัน รองรับพื้นที่ปลูกถั่วลิสงได้ 359 ไร่ เมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรผลิตได้มีความงอกไม่ต่ำกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ ตรงตามมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงชั้นพันธุ์จำหน่ายของกรมวิชาการเกษตร เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงมากขึ้น และสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงไว้ใช้เองหรือจำหน่ายให้กับเกษตรกรในชุมชนได้

คำสำคัญ: การกระจายเมล็ดพันธุ์ คุณภาพเมล็ดพันธุ์ เครือข่ายเกษตรกร ชั้นพันธุ์จำหน่าย ถ่ายทอดเทคโนโลยี

Development and extension of the peanut seed producer network at Nam Phong District, Khon Kaen Province

Parkpoom Thinkum^{1*}, Netirat Chumsuwan¹, Theerarat Chinnasaen¹, Premjit Thinkum²,
Maneerat Ruchinarong³ and Rapeepun Changjai⁴

¹ Khon Kaen Field Crop Research Center T.Sila, Muang District, Khon Kaen Province, Department of Agriculture

² Khon Kaen Seed Research and Development Center T.Thapra, Muang District, Khon Kaen Province, Department of Agriculture

³ Agricultural Research and Statistical Analysis Group, Planning and Academic Division, Chatuchak District, Bangkok, Department of Agriculture

⁴ Suphanburi Field Crop Research Center T.Chorakhesamphab, U Thong District, Suphabburi Province, Department of Agriculture

*lotte454@hotmail.com

Abstract

Developing and expanding a network of peanut seed producers Khon Kaen Province. The objective is to develop and expand a network of producers of certified peanut seed to have quality suitable to the cultivated area. Farmers can produce and sell peanut seeds for their own use and sold to other farmers in need in nearby areas and can create an additional career. Select peanut farmers in Khon Kaen Province who are ready to develop into peanut seed production, 10 farmers, in Sai Mun Subdistrict, Nam Phong District, Khon Kaen Province. There were two production cycles: 1) The dry season 2021/2022 involves planting DOA Khon Kaen 6 peanut varieties, with an average dry seed pod yield of 264 kilograms per rai. Farmers have a net income of 5,722 baht per rai. The benefit-cost ratio (BCR) is equal to 2.2. 2) The dry season of 2022/2023 has an average yield of 228 kilograms per rai and a net income of 4,521 baht per rai. The BCR is equal to 2.1. Total dry peanut seed production is 6.57 tons, supporting an area of 359 rai of peanut cultivation. The germination of peanut seeds was not less than 70 percent, meeting the standards for certified peanut seed set by the Department of Agriculture. Farmers have more knowledge and understanding about the production of peanut seed. They can either produce peanut seeds for their own use or sell them to farmers in the community.

Keywords: Seed distribution, Seed quality, Farmer networks, Certified seed, Technology transfer

1. บทนำ

ถั่วลิสงเป็นพืชไร่ตระกูลถั่วที่ปลูกได้ตลอดปี ในประเทศไทยมีการปลูก 2 ฤดู คือ การปลูกในฤดูฝน และฤดูแล้ง มีเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกว่า 76,662 ครัวเรือน ปี 2564 ถั่วลิสงมีพื้นที่ปลูก 70,265 ไร่ ผลผลิตรวม 25,074 ตัน ผลผลิตเฉลี่ย 357 กิโลกรัมต่อไร่ [1] การปลูกถั่วลิสงส่วนใหญ่ปลูกเป็นพืชรอง ปลูกได้ทั้งในสภาพไร่ และสภาพนา เพื่อเสริมรายได้ให้เกษตรกรอีกทางหนึ่ง ปัญหาการผลิตถั่วลิสงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ผลผลิตต่ำ การจัดการให้น้ำ การเกิดเมล็ดลีบ การระบาดของโรคและแมลงศัตรู พื้นที่ปลูกและปริมาณการผลิตไม่แน่นอน ซึ่งมีผลกระทบจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น สภาพพื้นที่ สภาพดินฟ้าอากาศ ราคาผลผลิตในแต่ละปี เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบปัญหาขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ที่ดีมีคุณภาพ

โดยเฉพาะเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงที่จะใช้ปลูกในฤดูแล้งหลังนา ทำให้เมล็ดพันธุ์มีราคาแพง [2] ราคาถั่วลิสงที่เกษตรกรขายได้ ณ ที่ไร่นา เป็นราคาที่จำหน่ายได้ในรูปแบบชนิดคละ ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2560-2564 พบว่า ราคาเฉลี่ย 46.30 บาทต่อกิโลกรัม [3] จากราคาที่กล่าวข้างต้น นับว่าถั่วลิสงมีมูลค่าทางการตลาดที่ค่อนข้างสูง ประเทศไทยมีความต้องการใช้ถั่วลิสงภายในประเทศ 113,498 ตัน ส่งผลให้มีการนำเข้าถั่วลิสงจากต่างประเทศสูงถึง 89,387 ตัน คิดเป็นมูลค่ากว่า 2,003 ล้านบาท และมีความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงที่มีคุณภาพดีมากถึง 5,741 ตัน [4] การผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงมีเพียงหน่วยงานราชการ โดยกรมวิชาการเกษตร หน่วยงานภาครัฐอื่น เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ และกลุ่มเครือข่าย ซึ่งสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ได้เพียง 155 ตัน และไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกรทั้งประเทศ [5] การพัฒนาและขยายเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงขั้นพันธุ์จำหน่าย โดยให้เกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ตามมาตรฐานที่กรมวิชาการเกษตรกำหนด ซึ่งเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะทำให้เกษตรกรมีเมล็ดพันธุ์คุณภาพดีไว้ใช้เอง และได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานขั้นพันธุ์ ลดปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์อีกทั้งเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้กับเกษตรกร การพัฒนาและขยายเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงจึงมีได้เป็นเพียงการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้เกษตรกรเพียงอย่างเดียว ยังเป็นการเรียนรู้ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นให้เกษตรกรเป็น Smart Farmer ที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรของตนเอง สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดีไว้ใช้เอง รวมทั้งใช้ในชุมชนได้อย่างมีคุณภาพขยายเมล็ดพันธุ์สู่พื้นที่เกษตรกรใกล้เคียง ทำให้ต้นทุนการผลิตด้านเมล็ดพันธุ์ลดลงอย่างน้อย 10 เปอร์เซ็นต์ และมีเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงขั้นพันธุ์จำหน่ายหมุนเวียนในระบบการปลูกถั่วลิสงเพิ่มขึ้น และสามารถผลิตถั่วลิสงได้เพียงพอต่อความต้องการใช้ในการบริโภค และภาคอุตสาหกรรม เพิ่มความมั่นคงทางอาหารของประเทศและการเข้าถึงอาหารของประชาชน ลดการนำเข้าจากต่างประเทศ ทำให้เกษตรกรมีอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืนต่อไป วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อพัฒนาเกษตรกรและขยายเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงขั้นพันธุ์จำหน่ายให้มีคุณภาพเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ในจังหวัดขอนแก่น

2. วิธีการศึกษา

1. คัดเลือกกลุ่มเกษตรกร อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 1 กลุ่ม เพื่อมาเป็นเครือข่ายเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงขั้นพันธุ์จำหน่าย จำนวน 2 ปี คือ 1) ฤดูแล้งปี 2564/2565 จำนวน 5 ราย รายละ 2 ไร่ รวมพื้นที่ 10 ไร่ โดย และ 2) ฤดูแล้ง ปี 2565/2566 จำนวน 10 ราย รายละ 2 ไร่ รวมพื้นที่ 20 ไร่ ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงขั้นพันธุ์จำหน่ายในพื้นที่คือพันธุ์ขอนแก่น 6

2. คัดเลือกเกษตรกรที่มีศักยภาพในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงขั้นพันธุ์จำหน่าย โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรเป้าหมายในเรื่องประสบการณ์ปลูกถั่วลิสงของเกษตรกร ความพร้อมและความตั้งใจของเกษตรกร พร้อมทั้งชี้แจงรายละเอียดวัตถุประสงค์ของงาน และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง ได้แก่ การเลือกพื้นที่ปลูก การปลูก การดูแลรักษา การป้องกันกำจัดโรคและแมลง การตรวจสอบพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยว การปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ และการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ พร้อมทั้งสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงขั้นพันธุ์ขยาย ปุ๋ยเคมี 46-0-0, 18-46-0 และ 0-0-60 ปุ๋ยชีวภาพไรโซเบียม และสารเคมีป้องกันโรคและแมลง โดยเกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงภายใต้คำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร ตลอดจนตรวจติดตาม แก้ไขปัญหา อุปสรรคในการผลิตเมล็ดพันธุ์

การบันทึกข้อมูล

1. ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงฝักสด และผลผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงฝักแห้งหลังปรับปรุงสภาพ
2. ข้อมูลด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ได้แก่ ความชื้น ความงอก และความบริสุทธิ์ [6]
3. ข้อมูลต้นทุนการผลิต รายได้ รายได้สุทธิ ผลตอบแทนต่อการลงทุน
4. ข้อมูลการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง และการกระจายเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกร

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

3. ผลการวิจัยและอภิปราย

ปี 2564/2565 กลุ่มเกษตรกรและพื้นที่ดำเนินงานวิจัยที่คัดเลือก

เกษตรกรเข้าร่วมงานวิจัยและดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงขั้นพันธุ์จำหน่ายในฤดูแล้ง ปี 2564/2565 เป็นเกษตรกรเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง ตำบลทรายมูล อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 5 ราย รายละ 2 ไร่ รวมพื้นที่ 10 ไร่ จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง มีประสบการณ์ในการผลิตถั่วลิสงมาแล้วไม่ต่ำกว่า 20 ปี

และมีความตั้งใจในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงเพื่อให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ส่วนการผลิตจะอาศัยน้ำชลประทาน โดยในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง พันธุ์ขอนแก่น 6 เกษตรกรเครือข่ายสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ผลผลิตถั่วลิสงฝักสด 4,806 กิโลกรัม หรือเฉลี่ย 486 กิโลกรัม/ไร่ เมื่อทำการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์แล้วได้ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักแห้ง 2,638 กิโลกรัม หรือเฉลี่ย 264 กิโลกรัม/ไร่ ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ มีความชื้น 5.1 เปอร์เซ็นต์ ความงอก 79 เปอร์เซ็นต์ และความบริสุทธิ์ 98 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงชั้นพันธุ์จำหน่ายที่ต้องมีความชื้น (สูงสุด) 9 เปอร์เซ็นต์ ความงอก (ต่ำสุด) 70 เปอร์เซ็นต์ และความบริสุทธิ์ (ต่ำสุด) 96 เปอร์เซ็นต์ [5] ผลผลิตเมล็ดพันธุ์จำหน่ายให้กับเกษตรกรผู้ปลูกถั่วลิสงในพื้นที่อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เพื่อใช้ปลูกในฤดูถัดไป จำนวน 2,638 กิโลกรัม เมื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนด้านเศรษฐศาสตร์ มีต้นทุนเฉลี่ย 4,830 บาท/ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นค่าจ้างเก็บเกี่ยวผลผลิตถั่วลิสง รายได้เฉลี่ย 10,552 บาท/ไร่ รายได้สุทธิเฉลี่ย 5,722 บาท/ไร่ อัตราส่วนผลตอบแทนต่อการลงทุน (Benefit Cost – Ratio : BCR) เฉลี่ยเท่ากับ 2.2 ซึ่งคุ้มค่าต่อการลงทุน ส่งผลให้เกษตรกรทั้ง 5 ราย สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงที่มีคุณภาพตามมาตรฐานชั้นพันธุ์จำหน่าย ปี 2565/2566 กลุ่มเกษตรกรและพื้นที่ดำเนินงานวิจัยที่คัดเลือก

เกษตรกรที่เข้าร่วมงานวิจัยและดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงชั้นพันธุ์จำหน่ายในฤดูแล้ง ปี 2565/2566 เป็นเกษตรกรเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง ในพื้นที่เดิมโดยมีเกษตรกรเข้าร่วมเพิ่มเติมอีก 5 ราย รวมเป็น 10 ราย รายละ 2 ไร่ รวมพื้นที่ 20 ไร่ จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง มีประสบการณ์ในการผลิตถั่วลิสงมาแล้วไม่ต่ำกว่า 20 ปี ส่วนการผลิตจะอาศัยน้ำชลประทาน โดยในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง พันธุ์ขอนแก่น 6 เกษตรกรเครือข่ายสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ได้ผลผลิตถั่วลิสงฝักสด 7,144 กิโลกรัม หรือเฉลี่ย 357 กิโลกรัม/ไร่ เมื่อทำการปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์แล้วได้ผลผลิตเมล็ดพันธุ์ฝักแห้ง 4,550 กิโลกรัม หรือ 228 กิโลกรัม/ไร่ ด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ มีความชื้น 6.2 เปอร์เซ็นต์ ความงอก 78.3 เปอร์เซ็นต์ และความบริสุทธิ์ 96 เปอร์เซ็นต์ ผลผลิตเมล็ดพันธุ์จำหน่ายให้กับเกษตรกรผู้ปลูกถั่วลิสงในพื้นที่อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เพื่อใช้ปลูกในฤดูถัดไป จำนวน 3,930 กิโลกรัม และเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง จำนวน 630 กิโลกรัม เมื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนด้านเศรษฐศาสตร์ มีต้นทุนเฉลี่ย 4,600 บาท/ไร่ รายได้เฉลี่ย 9,120 บาท/ไร่ รายได้สุทธิเฉลี่ย 4,521 บาท/ไร่ อัตราส่วนผลตอบแทนต่อการลงทุน (Benefit Cost – Ratio : BCR) เฉลี่ยเท่ากับ 2.1 ซึ่งคุ้มค่าต่อการลงทุน ส่งผลให้เกษตรกรทั้ง 10 ราย สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงที่มีคุณภาพตามมาตรฐานชั้นพันธุ์จำหน่าย

จากการพัฒนาเกษตรกรผู้ปลูกถั่วลิสงในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงของกรมวิชาการเกษตร โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง ทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตเมล็ดพันธุ์มีความรู้ และเข้าใจสิ่งที่ต้องศึกษาก่อนผลิตเมล็ดพันธุ์ เช่น การเลือกพื้นที่ การปลูก การดูแลรักษา การป้องกันกำจัดโรคและแมลง การตรวจสอบพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยว การปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ และการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ส่งผลให้เกษตรกรสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองและจำหน่ายให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียง สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงได้ 6,568 กิโลกรัม รองรับพื้นที่ปลูก 328 ไร่ โดยใช้อัตราปลูกถั่วลิสงใช้เมล็ดพันธุ์ฝักแห้ง อัตรา 20 กิโลกรัม/ไร่ [7] ส่งผลให้มีเมล็ดถั่วลิสงใช้บริโภคและภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 82,000 กิโลกรัม (ผลผลิตเฉลี่ย 250 กิโลกรัม/ไร่) เกษตรกรผู้ปลูกถั่วลิสงสามารถเข้าถึงแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ในพื้นที่ เมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงมีคุณภาพดี ลดปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง การผลิตถั่วลิสงต้นทุนมาจากค่าเมล็ดพันธุ์ที่มีราคาแพง ดังนั้นหากเกษตรกรสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดีไว้ใช้เองในชุมชนได้จะช่วยลดต้นทุนการผลิตด้านเมล็ดพันธุ์ อีกทั้งมั่นใจได้ว่าเมล็ดพันธุ์ที่นำมาใช้มีคุณภาพดีตรงตามมาตรฐาน [8] เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์กับพืชตระกูลถั่วชนิดอื่นได้แก่ ถั่วเหลือง พบว่าต้นทุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่ตำบลวังไต้ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดลพบุรี มีต้นทุนเฉลี่ย 2,777 บาท/ไร่ รายได้เฉลี่ย 6,641 บาท/ไร่ รายได้สุทธิเฉลี่ย 3,877 บาท/ไร่ [9] เห็นได้ว่าเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงมีผลต่อแทนที่ดีกว่า

Table 1 Peanut seed production and seed distribution by the farmer network in summer 2021/2022

Farmer's name	Grain weight (kg/rai)	Seed weight (kg/rai)	Seed moisture (%)	Seed purity (%)	Seed germination (%)	Stock seed (kg)	Sold seed (kg)
1. Mrs. Sompar Wongpimon	530	268	5.9	98	79	0	536
2.Mr. Boonseng Lakan	525	263	4.9	97	79	0	526
3.Mrs. Chawee Maneesaen	585	297	5.1	98	79	0	594
4.Mrs. La-Ong Saengrujee	266	231	5	98	80	0	462
5.Mrs. Nittaya Wongkaew	524	260	4.8	99	80	0	520
Total/Average	486	264	5.1	98.0	79.0	0	2,638

Table 2 Peanut seed production and seed distribution by the farmer network in summer 2022/2023

Farmer's name	Grain weight (kg/rai)	Seed weight (kg/rai)	Seed moisture (%)	Seed purity (%)	Seed germination (%)	Stock seed (kg)	Sold seed (kg)
1. Mrs. Sompar Wongpimon	455	273	6.2	95	79.5	75	471
2.Mr. Boonseng Lakan	365	219	6.1	97	80.1	30	408
3.Mrs. Chawee Maneesaen	450	270	6.3	96	77.2	60	480
4.Mrs. La-Ong Saengrujee	290	185	6	94	78.1	60	310
5.Mrs. Nittaya Wongkaew	470	283	6.1	95	76.5	75	491
6. Mrs. Dararat Simachand	348	210	6.3	96	77.2	60	360
7. Mrs. Chanya Sitchomphu	275	210	6.4	98	78.5	60	360
8. Mr. Suwat Kaokung	265	230	6.1	96	79.3	105	355
9. Mrs. Harutai Prasertsang	358	215	6.3	96	77.4	75	355
10. Mrs. Thiansri Sichomphu	295	185	6.2	97	79.2	30	340
Total/Average	357	228	6.2	96.0	78.3	630	3,930

Table 3 Economic analysis of peanut seed production by the farmer network in summer 2021/2022

Farmer's name	Seed yield (kg/rai)	Cost price (baht/kg)	Net cost (baht/rai)	In come (baht/rai)	Net income (baht/rai)	BCR
1. Mrs. Sompar Wongpimon	268	40	4,970	10,720	5,750	2.2
2.Mr. Boonseng Lakan	263	40	4,870	10,520	5,650	2.2
3.Mrs. Chawee Maneesaen	297	40	4,580	11,880	7,300	2.6
4.Mrs. La-Ong Saengrujee	231	40	4,890	9,240	4,350	1.9
5.Mrs. Nittaya Wongkaew	260	40	4,840	10,400	5,560	2.1
Average	264	40	4,830	10,552	5,722	2.2

Table 4 Economic analysis of peanut seed production by the farmer network in summer 2022/2023

Farmer's name	Seed yield (kg/rai)	Cost price (baht/rai)	Net cost (baht/rai)	In come (baht/rai)	Net income (baht/rai)	BCR
1. Mrs. Sompar Wongpimon	273	40	4,665	10,920	6,255	2.3
2.Mr. Boonseng Lakan	219	40	3,660	8,760	5,100	2.4
3.Mrs. Chawee Maneesaen	270	40	4,060	10,800	6,740	2.7
4.Mrs. La-Ong Saengrujee	185	40	4,800	7,400	2,600	1.5
5.Mrs. Nittaya Wongkaew	283	40	5,700	11,320	5,620	2.0
6. Mrs. Dararat Simachand	210	40	5,910	8,400	2,490	1.4
7. Mrs. Chanya Sitchomphu	210	40	4,250	8,400	4,150	2.0
8. Mr. Suwat Kaokung	230	40	3,460	9,200	5,740	2.7
9. Mrs. Harutai Prasertsang	215	40	3,610	8,600	4,990	2.4
10. Mrs. Thiansri Sichomphu	185	40	5,880	7,400	1,520	1.3
Average	228	40	4,600	9,120	4,521	2.1

4. สรุปผล

สามารถคัดเลือกเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ชั้นพันธุ์จำหน่ายได้จำนวน 10 ราย รวม 1 กลุ่ม ที่ ตำบลทรายมูล อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงจำนวน 2 รอบการผลิต คือ 1) ฤดูแล้ง ปี 2564/2565 และ 2) ฤดูแล้ง ปี 2565/2566 เป็นการปลูกถั่วลิสง พันธุ์ขอนแก่น 6 ได้ผลผลิตเมล็ดพันธุ์รวม 6,568 กิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ย 328.4 กิโลกรัมต่อไร่ เมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงที่เกษตรกรผลิตได้มีความงอกไม่ต่ำกว่า 70 เปอร์เซ็นต์ ตรงตามมาตรฐานเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงชั้นพันธุ์จำหน่ายของกรมวิชาการเกษตร ทำให้เกษตรกรเครือข่ายสามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เองได้ และจำหน่ายให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งจะเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนด้านพันธุ์และเมล็ดพันธุ์คุณภาพดี ทำให้มีเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงเพียงพอกับการใช้ภายในประเทศ ส่งผลให้มีถั่วลิสงเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน และภาคอุตสาหกรรมอาหารเพิ่มขึ้น ลดการนำเข้าจากต่างประเทศ สร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับประเทศไทยได้อย่างยั่งยืน

5. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณเกษตรกรเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง ตำบลทรายมูล อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่นที่ให้ความร่วมมือในการวิจัย และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่สนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัย

6. เอกสารอ้างอิง

- [1] Office of Agricultural Economics. (2022). *Agricultural economic information by product for 2022*. [E-Book]. <https://www.opsmoac.go.th/chumphon-dwl-files-451391791032>. (In Thai)
- [2] Worayut Sirichumphon. (2015). *Report on the Peanut Research and Development Project*. Department of Agriculture. (In Thai)
- [3] Office of Agricultural Economics. (2022). *Monthly average peanut seed price for the entire country*. [E-Book]. <https://www.oae.go.th/view/1/สถานการณ์การผลิตและการตลาดรายสัปดาห์/TH-TH#>. (In Thai)
- [4] Wichan Ingrisawang. (2023). *Development of peanut varieties and production technology to increase production for the central and northern regions of Thailand*. Agricultural Research Development Agency. <https://www.moac.go.th/news-preview-451091791029>. (In Thai)
- [5] Seed Research and Development Division. (2021). *Report on seed production plans for 2021*. Department of Agriculture. (In Thai)
- [6] International Seed Testing Association. (2023). *International Rules for Seed Testing*. International Seed Testing Association. Bassersdorf, Switzerland.
- [7] Field and Renewable Energy Crops Research Institute. (2021). *Peanut cultivation in a drought crisis*. Department of Agriculture. (In Thai)
- [8] Srinuan Surat. (2018). Peanut production technology research and development project. In the annual research report 2018. Department of Agriculture. (In Thai)
- [9] Pattamaporn Vassanacharoen Laongdown Sangla and Supanee Phengkham. (2022) Development of Soybean Seed Production at The Community Level, Lampang Province by The Good Soybean Seed Production Technology, in Proceedings Research and Innovation for SDGs in the Next Normal, 2022, pp.1-11. (In Thai)